

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

L. HJORTHS TERRACOTTAFABRIK, RØNNE
BORNHOLMS KOMMUNE

Besigtigelsesdato:	23. maj 2014
Besigtiget af:	Stefanie Høy Brink
Journalnummer:	2013-7.82.07/400-0001
Kommune:	Bornholms Kommune
Adresse:	Krystalgade 5, 3700 Rønne
Betegnelse:	L. Hjorths Terracottafabrik, Rønne
Fredningsår:	1984
Omfang:	<i>Det nordøstre forhus (mellem 1847 og 1860, kvisten efter 1861), det sydvestre forhus (mellem 1874 og 1882, ombygget og forhøjet efter 1902), det vestre sidehus (1700-tallet), det lange vestre baghus (bindingsværksdelen 1700-tallet, den grundmurede del ca. 1920), det korte baghus (ca. 1920), mellembygningen og det østre sidehus (bagsiden 1800-tallet, gårdsiden før 1900) samt hegsmuren og porten mod gaden, gårdspladsen og haven med lysthuset og fortovet i Krystalgade.</i>

BYGNINGSBESKRIVELSE

L. Hjorths Terracottafabrik ligger på nordsiden af Krystalgade, tæt på torvet i Rønnes gamle bykerne. Fabrikken er i dag indrettet til arbejdende museum og bolig. Hele fabriksanlægget med alle bygningerne er omfattet af fredningen. På grunden er et østre forhus og et sydvestre forhus beliggende i skel til gaden forbundet af en hegsmur af kamp- og teglsten og en jerngitterport flankeret af granitpiller toppet af støbte vaser. Det østre sidehus (Drejerstuen) er via en mellembygning (Slemmeriet) forbundet til et østre baghus (Støbestue). Det østre baghus er bygget sammen med et langt vestre baghus (Brænderiet). Imellem bygningerne er en gårdsplads belagt med strandsten samt en have med et lysthus, omgivet af et hvidt stakit. Fortovet af Hasleklinker foran bygningerne er ligeledes fredet ligesom også to brændefyrede ovne samt faste interiører i drejestuen og lerslemmeriet.

Sydvestre forhus

Det sydvestre forhus er grundmuret i to etager i rød, blank mur og hviler på en sokkel af mark- og teglsten. Taget er hængt med røde vingetegl med trekvartvalm over den østre gav. I tagfladerne ses enkelte tagvinduer. En teglstensafdækket, muret hovedgesims formidler overgangen mellem stueetage og første sal og under tagskægget er tillige en muret gesims. Et pudset bånd strækker sig i hele facadens længde med teksten: ”L. HJORTH – BORNHOLSK – STENTØJ” i messingbogstaver. Facadens underetage har otte høje,

Hegsmur og port mellem de to forhuse.

rundbuede åbninger; i den ene sidder den oprindelige egefyldingsdør med ovalt, opsproset overvindue med gyldent strukturglas og pålagte udskårne dekorationer med blomstermotiver samt et rundbuet overvindue med ruder, som i døren. Døren sidder tilbagetrukket i åbningen, der indfattes af tilhugne sandstenskvadre. De øvrige åbninger har store blyopsprossede butiksruder med en kant af grønt glas og med overvinduer lig hoveddørens, dog med klart strukturglas. Butiksvinduerne er samlet parvis med en mellemliggende sandstenssøjle og har sålbænke af glaserede formsten. I første etage er der torammede vinduer med tidelte rammer, og i den østre gavl er et trerammet vindue med tidelte rammer og herover et torammet vindue med seksdelte rammer. Vinduerne er ældre og grønmaledede. I den østre gavl er en ældre fyldingsdør med diagonalt opsproset rude med en nyere fyldingsdør foran. En stor del af gavlen dækkes af et tilvokset espalier. I den synlige del af gårdsiden er en bjælke indlagt i murværket over første etage. Et vandskuret felt i stueetagen markerer lysthusets oprindelige placering. Forhusets bagside er sammenbygget med det vestre sidehus.

Det sydvestre forhus med butik.

Det sydvestre forhus er indrettet med to sammenhængende butikslokaler i stueetagen og udstillingslokale på første etage, hvorfra en ældre ligeløbstrappe og loftslem leder til tagetagen, der har bræddegulv og synlig tagkonstruktion. Butikslokalerne er forbundet af en rundbuet muråbning med et stik i røde blanke teglsten. Gulvet er dækket med linoleum, væggene er pudsede i en lys grøn nuance og har bemalede friser med forskellige plantemotiver under loftets inddækkede bjælkelag. I det ene lokale er der listebeslåede plader imellem bjælkerne og i det andet lokale er pudsede flader. Udstillingsrummet har ældre bræddegulv, hvidpudsede vægge, synligt bjælkelag og loftsbrædder. Forhuset har gennemgang til det vestre sidehus på begge etager.

Vestre sidehus

Det vestre sidehus er en bindingsværkslænge i et stokværk med gennemstukne bjælkeender, sokkel af granitsten og rødt, halvvalmet tegltag med en høj, muret skorstenspipe i rygningen. I hver tagflade er en taskekvist med små, torammede vinduer med todelte rammer. Bindingsværket er sortopstolpet med rødkalkede, vandskurede tavler, mens nordgavlen står i ubehandlet grundmur med murankre og en nyere forbindelsesgang imellem tagetagen og det vestre baghus, "Brænderiet". Vestsiden vender ind mod nabogrunden og har ubehandlet bindingsværk og tavler. Døren er en ældre, tofløjet fyldingsdør med pyramidebosser, tredelt overvindue samt en udvendig revledør. Vinduerne er opsprossede af varierende type og alder. Syd for døren er krydspostvinduer, og i de tre nordre fag er vippevinduer med jernsprosser. Dør og vinduer er malet grønne. Det vestre sidehus er i det indre indrettet til reception, udstillingsrum og

Vestre sidehus.

lager. En hovedtrappe i træ leder til tagetagens udstillingsrum samt til en ny kælderetage under gården og haven. Gulvene er teglstensgulve, brædegulve, væggene er pudsede eller brædebeklædte og lofterne har brædder over synlige bjælkelag. Endvidere ses ældre fyldingsdøre, nye pladedøre og en stentøjsovn, ”prøveovn”, der dels er pudset og dels i gul blank mur. Kælderetagen er indrettet med garderobe, toiletter, magasin samt omklædnings- og baderum. Gulvene i kælderen er nye teglstensgulve, væggene er pudsede og imellem de synlige bjælkelag er akustikplader.

Vestre baghus (Brænderiet)

Det vestre baghus er forbundet til det vestre sidehus via en nyere trækorridor, der løber i bygningens første etage. Trækorridoren fører til en magasinudstilling og et baghus, der mod øst er opført i sortopstreget bindingsværk uden bygningsåbninger med gennemstukne bjælkeender og pudsede og rødkalkede tavl, mens gavlen og gårdsiden står i rød, blank mur i to etager på en gråpudset sokkel. Taget er et heltag, hængt med røde vingetegl med mindre vinduer i tagfladen. I rygningen ses to høje, firkantede industriskorstene i blank mur. I facaden sidder en nyere tofløjet pladedør med en nyere revleport med klinkefald i en fladbuet åbning samt en enkeltør, to revleluger og en hejsekvist. Stueetagen har torammede vinduer med tredelte ruder, mens de i første etage er todelte. Sålbenket er muret. Alle vinduer og døre er gråmalede.

Det vestre baghus, Brænderiet.

Bygningen er i stueetagen indrettet til brænderi. I første etage samt loftsetagen er værksted og opbevaring. I ”Brænderiet” er den oprindelige planløsning bevaret med de oprindelig murede, brændefyrede ovne samt nyere el- og gasovne. Gulvene er teglstensgulve, væggene er dels pudsede og dels bindingsværksvægge med synligt bindingsværk med pudsede hvidkalkede tavl. Lofterne har synligt bjælkelag og bræddeloft. Dørene er nyere og ældre pladedøre, revledøre og fyldingsdøre. Der er en nyere trappe, nyere brædegulve og teglstensgulve, synlige skorstenkerner, loft til kip. Væggene er dels pudsede og dels brædebeklædte og lofterne er beklædt med en malet brædebeklædning.

Østre baghus (Støbestuen)

Det østre baghus er sammenbygget med brænderilængen. Bygningen er opført i to etager i rød blank mur med teglhængt, rødt helvalmet tag og med en firkantet skorstenspipe i rygningen og mindre, ældre støbejernsvinduer i tagfladen. Murene afsluttes mod tagfladen af et muret gesimsbånd. Vinduerne i stueetagen er torammede vinduer med tre ruder i hver ramme, mens de i første etage er jernsprossede vippevinduer med ni og tolv ruder. Kældervinduerne er torammede vinduer med krydsopsprossning. Dørene er ældre enkelt- og tofløjsdøre med fyldinger dels med pyramidebosser dels med glaspartier. Døre og vinduer er blåmalede mod gården og grønmalede mod øst. Østgavlen

Det østre baghus

er delvist dækket af en forbindelsesgang til drejerstuen samt en mellembbygning, hvori slemmeriet ligger. Vestgavlen er delvist dækket af et trappehus og en hjørnetilbygning, som tidligere var hestestald, der giver forbindelse fra gården til støbestue og til brænderiets overetage. Det østre baghus er indrettet med kælder, og i stueetagen lerpresning, glasurum og toiletfaciliteter. I første etage er støbestue og malerstue. Tagetagen er indrettet til arbejdsrum. Gulvene er nyere flisegulve samt ældre bræddegulve, væggene er pudsede og lofterne har synligt loftsbjælkelag med bræddeinddækning. Der er ældre fyldingsdøre. Det østre baghus er forbundet til det østre sidehus via en mellembbygning, hvori der er et slemmeri, til leræltning. Bygningen er i én etage i grundmur delvist med tagpapbeklædt tag. Det indre udgør et stort rum, med æltekar og lerpresse, der er flisebelagte gulve og pudsede vægge. Dørene er ældre revledøre. I vestgavlen giver trappehuset forbindelse fra gården og til brænderiets overetage.

Østre sidehus (Drejerstuen)

Det østre sidehus er en længebygning i to etager i rød blank mur mod gården, mens den mod øst er i grundmur i underetagen og i bindingsværk i overetagen med sortopstreget træværk og rødkalkede tavl. Vinduerne er gråmalede, et- og torammede vinduer med to og tre ruder i hvert fag. Døren er en revledør med foranliggende trappe. Østre sidehus indeholder i stueetagen en lermølle til bearbejdning af leret, et ovnrums og et drejerrum i bygningens første etage samt lokaler til opbevaring af materialer og støbeforme. Desuden er der værksted og bryggers. Underetagen har i de søndre fag bad og toilet til boligen samt et spisekammer. Gulvene er ældre bræddegulve og teglstensgulve, væggene er dels bræddebeklædte, dels pudsede og dels i blank mur. Lofterne har synligt bjælkelag og brædder. Dørene er ældre revledøre og fyldingsdøre.

Nordøstre forhus

Det nordøstre forhus er grundmuret, pudset i én etage under et halvvalmet, rødt tegltag med to murede skorstenspiber med sokkel og krave i rygningen samt få mindre tagvinduer i den nordre tagflade. Gårdsiden er rødkalket og de øvrige sider gulkalkede. Murene afsluttes af en hvid, gennemgående gesims. Soklen er i facaden, kvaderpudset i en grov strukturpuds, granitsten mod gården og vest og pudset mod øst. Forhusets facade er symmetrisk mod gaden, mens østgavlen er asymmetrisk på grund af sammenbygningen med sidehuset. Over facadens tre midterste fag er en frontgavl med skifertag. Frontgavlen indrammes af en hvid gesims og i dens midte er indrammet en keramisk medaljon, og under frontgavlens tre vinduer er en blomsterbalkon i støbejern. En høj granittrappe med et værn af støbejern og kobber fører til hovedindgangen i den vestre gavl. Hoveddøren er en ældre fyldingsdør med sideparti og nyere overvindue. Døren er grønmalet og har en hvidkalket indfatning.

Det nordøstre forhus er i dag bolig.

Vinduerne mod gård og gade er med korspost og todelte underrammer. I overgavlene er en- og torammede, opsprossede vinduer af varierende type. Vinduerne er dels ældre, dels nyere traditionelt udførte vinduer. Vinduerne er grønmaledede mod gården og hvidmalede mod gaden. På facaden er en ældre lygte af støbejern.

I det indre er det nordøstre forhus indrettet til bolig. Der er bevaret en ældre planløsning. I stueetagen er tre stuer en suite mod gaden og kontor og kammer mod gården. Mod den østre gavl ind til sidehuset er et køkken og fadbur med teglstensgulve. Fra forstuen mod den vestre gavl, leder en ældre trappe af træ til tagetagens fordelingsgang og værelser. Der er adgang til sidehuset fra begge etager. De oprindelige bræddegulve i stueetagen er delvist dækket af tæpper. Vægge og lofter er dels pudse og dels med synligt bjælkelag og loftbrædder samt nyere gipspladelofter. I tagetagen er oprindelige bræddegulve, vægge og skråvægge af tapetserede brædder eller puds, og lofter med synligt bjælkelag med brædder samt nyere nedhængte lofter. Der er mange oprindelige bygningsdele og -detaljer, herunder hulpostvinduer, overvindue, pilastre omkring en tidligere brændeovnsplads, en brændeovnsniche med kolonneovn, revledøre, en- og tofløjede fyldingsdøre, gerichter, hængsler og greb.

Lysthuset

Lysthuset er en nyere, grønmalet træbygning i én etage opført som kopi af det tidligere lysthus, der lå op ad det vestre forhus. Bygningen indeholder opholdsrum og redskabsrum.

Det nordøstre forhus har indgang i gavlen.

BYGNINGSHISTORIE

Siden 1700-tallet har den keramiske produktion på Bornholm haft en vigtig betydning særligt i Rønne. Produktionen var i starten overvejende brugskeramik, der i sidste halvdel af 1800-tallet blev udvidet med keramisk ”brugskunst” til turister, herunder kopier af klassisk græsk og dansk oldtidskeramik. Den ”bornholmske keramik” blev solgt i hele Danmark og var en væsentlig del af Bornholms indtægtskilde. I starten af 1800-tallet gik pottemagerens produktion tilbage, og i sidste halvdel af 1800-tallet blev de mindre værksteder erstattet af større værksteder og egentlige fabrikker. Produktionen udviklede sig fra brugskeramik i retning af indretningsobjekter. Omkring 1900-tallet havde Bornholm 14 keramikfabrikker. I dag er der 3 fabrikker Søholm, Michael Andersen og Hjorths Fabrik, hvoraf de to første er blevet moderniseret i nye lokaler. Hjorths Fabrik har bevaret den traditionelle produktion i de gamle bygninger.

Hjorths Fabrik blev grundlagt i 1859 i Rønne af Lauritz A. Hjorth. Fabrikens første lokaler lå i Østergade i L. Hjorths forældres hus. I 1862 flyttede produktionen til Krystalgade, hvor det lille industrianlæg blev grundlagt i de følgende årtier. Fabrikken blev

ledet af L.A. Hjorth indtil 1912, hvor den blev overtaget af sønnerne Peter og Hans. Peter fortsatte driften med sine tre børn, Erik, Adolph og Inger, der ved faderens død overtog ledelsen. Ved Erik Hjorths død i 1982 overtog hans døtre Marie og Ulla Hjorth fabrikken, og grusgraven og keramikudsalget i Sandvig blev skilt fra.

Den første industribygning med produktion blev anlagt som sidelænge til fabrikantens bolig. Derefter blev naboejendommen købt og indrettet til butik i forhuset og med værkstedsfaciliteter i sidehuset. Anlægget blev udvidet til naboejendomme og tilhørende småarealer, hvor der blev etableret flere driftsbygninger.

I 1871 blev det østre sidehus forhøjet og fik sin nuværende indretning med drejerstue, gipserum øverst samt slemmeri, formeri og lerknuseri nederst. I 1872 blev naboejendommen overtaget og indrettet til butik i forhuset og med malerstue og brænderi i sidehuset. Den søndre længe blev en del af anlægget og indrettet til brænderi. I 1914 blev længen bygget sammen med en toetagers fløj, der blev indrettet til malerstue, glasurum og lerælteri. Som følge af den stigende efterspørgsel af stentøj blev det vestre forhus øget med endnu en etage i 1934, og sådan fremstår komplekset i dag, dog med enkelte indvendige tilføjelser og ombygninger. De oprindelige brændeovne blev anvendt i keramikfremstillingen frem til 1964, hvor de blev erstattet af el- og gasbrændeovne.

Fabrikkens produktion udgjorde først terracottavarer, pyntegenstande, græske krukker og figurer med bemalinger af antikke motiver og bornholmske landskaber. Arbejderne blev blandt andet udført af de danske kunstnere Holger Drachmann og Kristian Zahrtmann, der medbragte tegninger fra rejser i Rom. Omkring 1900-tallet begyndte man at sortbrænde terracotta med enkle mønstre i jugendstil samt plastiske dyre- og plantemotiver, som modelleredes ind i vaserne. Produktionen omfattede terracotta, stentøj og fajance. Efter 1945 modellerede en række kunsthåndværkere forlæg til keramik, blandt andre Adam Fischer og Gertrud Kudielka. Fabrikken har siden 1960'erne haft en kunstkeramisk vinkel og et tæt samarbejde med kunsthåndværkere

Siden 1984 har fabrikken hørt under Bornholms Museum med en stor bornholmsk keramiksamling samt arkivmateriale fra Hjorths Fabrik fra 1872-1950. Anlægget udgør et levende museum, der giver den besøgende indblik i en væsentlig del af Bornholms industrihistorie med keramikvirksomhedens produktion, keramiksamling og fabriksarkiv. Søstre Marie og Ulla Hjorth har fortsat keramikproduktion, hvor de fremstiller keramiske unikaprodukter, mens den industrielle serieproduktion er overtaget af tidligere medarbejdere. Museet er i dag formidler af fabrikken og den levende industrihistorie.

I 1994-95 gennemgik anlægget en omfattende istandsættelse, herunder en udvidelse af kælderen under bygningerne og gårdspladsen.

— KILDER

En keramisk virksomhed i Rønne. L. Hjorth. Per Hjorth, Maria Ertberg og Henrik Vensild. Bornholms Museum Rønne og Kunstindustrimuseet København. 1995.

Det gamle Rønne. Robert Egevang. Nationalmuseet. København. 1974.

Marie Hjorth. Peter Tiemroth. Bornholms Museum. 2011.

Registrering og rapport. Niels-Holger Larsen Arkitekt MAA. Rønne 2001.

www.roennebyarkiv.com

<http://www.bornholmsmuseum.dk/besoeg/hjorths-fabrik/historien-om-hjorths-fabrik.aspx>

— MILJØMÆSSIG VÆRDI

Den miljømæssige værdi ved Hjorths Fabrik knytter sig til industrianlæggets placering midt i Rønne, hvor de to forhuse, som indeholder butik, udstilling og bolig, har karakter af finere byhuse, der indgår i en samlet helhed med gadens øvrige boliger. Forhusenes lille skala er indpasset i gadens rum, mens inskriptionen i facaden og de bagvedliggende driftsbygninger med de høje skorstene afslører den industrielle produktion.

— KULTURHISTORISK VÆRDI

Den kulturhistoriske værdi ved Hjorths Fabrik knytter sig overordnet til det velbevarede fabriksanlæg, der giver en helstøbt fortælling om en del af Bornholms industrihistorie. Hjorths Fabrik udgør med den originale indretning med bevarede produktionslokaler, bolig og udstilling, et enestående fabrikskomplekskompleks, hvor virksomhedens udviklingshistorie endnu kan aflæses i de forskellige bygninger. Anlægget er et eksempel på den tidlige industris produktionsanlæg, hvor beboelse, produktion, salg og udstilling er en del af et samlet kompleks. Forhusets bolig bærer præg af at være en fabriksejerbolig med kontor og direkte adgang til fabrikken.

Den familiedrevne virksomhed med bevarelsen af den traditionelle keramikproduktion og kunstneriske fremstilling har bevirket, at bygningerne med inventar kun har undergået beskedne ændringer. Således kan virksomhedens historiske udviklingshistorie aflæses i bygningerne, i driftsanlægget, i de udstillede produkter, forme og modeller. Det helstøbte og intakte anlæg skaber et enestående og stemningsfuldt anlæg, der er en væsentlig del af Bornholms liv og kulturmiljø.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Den arkitektoniske værdi ved Hjorths Fabrik ligger i anlæggets sammenbyggede og knopskudte karakter, bestående af de to forhuse med repræsentative gedefacader med artikulerede bygningsdele og -detaljer, og som underlægger sig gadens lille boligskala samt det større, bagvedliggende anlægs fabriksbygninger med en brugsorienteret, prunkløs karakter i gedigne materialer med industrielle skorstene. Netop anlæggets sammensatte karakter, opført af forskellige bygningsvoluminer og materialer, har en arkitektonisk værdi, idet det skaber en charmerende og særlig stemning og autenticitet til bygningsanlægget med forskellige historiske lag.

Anlægget fremstår velbevaret både i det ydre og i det indre med en atmosfære, som gør det samlede bygningsanlæg og miljø særdeles enestående.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

De bærende fredningsværdier ved Hjorths Fabrik knytter sig overordnet til det samlede industrianlæg med alle bygninger, herunder forhuse, sidehuse, baghuse samt mellembygningen samt hegsmuren og porten mod gaden, gårdspladsen og haven med lysthuset samt fortovet i Krystalgade.

Sydvestre forhus

I det ydre knytter de bærende fredningsværdier til den grundmurede bygning i to etager i rød, blank mur, til soklen af mark- og teglsten, til det røde teglhængte tag med trekvartvalm, til alle bygningsdele og -detaljer, herunder den murede gesims, den teglstensafdækkede hovedgesims samt det pudsede bånd med messingbogstaver med virksomhedsnavnet, ”L. HJORTH – BORNHOLSK – STENTØJ” i messingbogstaver, til de rundbuede åbninger, alle ældre døre med detaljer, til de tilhugne sandstenskvadre, de blyopsprossede butiksruder, til de mellemliggende sandstenssøjler og glaserede sålbænke, til vinduerne med alle vinduesdetaljer, til det vandskurede

felt fra lysthuset. I det indre knytter de bærende fredningsværdier sig de bevarede dele af en ældre grundplan, med de gadevendte butikslokaler med rundbuede muråbninger, med vægge med bevarede bemalinger, lofterne med inddækket bjælkelag og listebeslåede plader, og synligt bjælkelag. De ældre bræddegulve og trapper og til den traditionelle materialeholdning.

Vestre sidehus

I det vestre sidehus knytter de bærende fredningsværdier sig i det ydre til bindingsværkslængen opført i én etage med gennemstukne bjælkeender, til granitstenssoklen, til det røde halvvalmede tag, til skorstenspipen, taskekvistene, alle ældre bygningsdele og -detaljer, herunder vinduer, fyldingsdør med pyramidebosses. I det indre knytter de bærende fredningsværdier sig til en ældre planløsning samt alle ældre bygningsdele og -detaljer, herunder ældre døre, teglstensgulve, prøveovn, pudsede vægge og lofter med synligt bjælkelag. Endelig kommer den traditionelle materialeholdning.

Vestre baghus (Brænderiet)

Det bærende fredningsværdier ved det vestre baghus, "Brænderiet" knytter sig til det østre bindingsværk med gennemstukne bjælkeender, til gavlens og gårdsidens røde blanke mur i to etager, den gråpudsede sokkel, det røde, teglhængte heltag, de to industriskorstene samt alle ældre bygningsdele og -detaljer, herunder døre og vinduer, hejsebommen og luger. I det indre knytter de bærende fredningsværdier sig til det bevarede interiør og planløsning med brænderiet med de oprindelige brændefyrede, murede ovne, til teglstensgulvene, de ældre døre, bindingsværksvæggene og de pudsede vægge, lofterne med synligt bjælkelag og de synlige skorstenskerner. Endelig kommer den traditionelle materialeholdning.

Østre baghus (Støbestuen)

De bærende fredningsværdier ved det østre baghus knytter sig til den grundmurede bygning i to etager, det teglhængte, røde helvalmede tag, til skorstenspipen, til alle ældre bygningsdele og -detaljer, herunder vinduer og døre med pyramidebosses. I det indre knytter de bærende fredningsværdier sig til det bevarede interiør, med lerkælder, lerpresningsrum, glasur samt støbe- og malerstuen, alle bygningsdele og -detaljer, herunder ældre døre, til flise- og bræddegulve, pudsede vægge, lofter med synligt loftsbjælkelag og bræddeinddækning.

Mellembygningen (Slemmeriet)

I mellembygningen knytter de bærende fredningsværdier sig til den grundmurede bygning i én etage med tagpapbeklædt tag. I det indre knytter de bærende fredningsværdier sig til det bevarede interiør med alle ældre og oprindelige bygningsdele og -detaljer, herunder

ældre døre, æltekar og lerpresse, de flisebelagte gulve og pudsede vægge. Hertil kommer den traditionelle materialeholdning.

Østre sidehus (Drejestuen)

De bærende fredningsværdier ved det østre sidehus knytter sig til længebygningen i to etager, i rød blank mur mod gården og i grundmur og bindingsværk mod øst, til alle ældre bygningsdele og -detaljer, herunder vinduer og døre. I det indre knytter de bærende fredningsværdier til det bevarede interiør, herunder arbejdsrum til lerbearbejdning, ovnrums, drejerrum, opbevaringsrum, forbindelse til forhusets fabriksbolig, til alle ældre bygningsdele og -detaljer, herunder revledøre og fyldingsdøre, bræddegulve og teglstensgulve, pudsede og bræddebeklædte vægge samt vægge i blank mur, lofter med synligt bjælkelag og brædder. Endelig kommer den traditionelle materialeholdning.

Nordøstre forhus

De bærende fredningsværdier ved det nordøstre forhus knytter sig i det ydre til bygningen i én etage med pudsede og kalkede mure og halvvalmet rødt teglhængt tag med to skorstenspiber, alle ældre bygningsdele og -detaljer, herunder gesimsen, soklen i kvaderpuds, puds og granitsten, til facadens symmetriske opbygning, til frontgavlen med skifertag og keramisk medaljon, til alle ældre og traditionelt udførte vinduer og døre og til trappen med værn af støbejern og kobber. De bærende fredningsværdier knytter sig i det indre til den oprindelige planløsning med gadevendte stuer, gårdvendt kontor og køkken og en mellemgang med forbindelse til fabrikkens drejerstue. Hertil kommer alle ældre og oprindelige bygningsdele og -detaljer, herunder fyldningsdøre, bræddegulve og vinduer.

De bærende fredningsværdier ved hegnsmuren knytter sig muren af kamp- og teglsten og jerngitterporten flankeret af granitpiller toppet af støbte vaser samt til den traditionelle materialeholdning.

— ANBEFALINGER

Ingen angivet.